

Business en management summary

“De Staat van het Onderwijs 2020”

Inhoud:

- Business summary “Onderwijs in Nederland algemeen”
- Summary voor het vo (regulier)

© Marktwijs Consultancy

April 2020

Introductie

Ieder jaar maakt Inspectie voor het Onderwijs de staat van het onderwijs op, zoals dat in artikel 23 lid 8 van de Grondwet wordt gevraagd. We brengen feiten en cijfers bijeen, we tonen meerjarige ontwikkelingen en resultaten, we signaleren verbanden en oorzaken.

Gezien de Corona situatie wordt door de Inspectie geen duiding gegeven aan de data en de informatie, de toekomst kan en zal waarschijnlijk zich anders ontwikkelen dan voor de COVID19 crisis.

Ombouw naar business summary

Vanuit Marktwijs Consultancy maken we een toegespitste business- en management samenvatting van "De Staat" Daarmee willen we organisaties en bedrijven die zich richten op onderwijs helpen met kennis en inzicht.

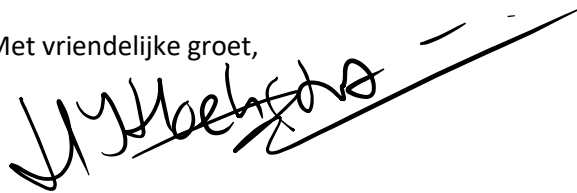
De business summary bevat:

1. Basissamenvatting "Onderwijs in Nederland"
2. Sectorsamenvatting (vo regulier)

In deze summary wordt verwezen naar paginanummers in het originele document "De Staat van het Onderwijs 2020" te downloaden via:

<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2020/04/22/staat-van-het-onderwijs-2020>

Met vriendelijke groet,

Hans Hoekstra

MARKTWIJS
CONSULTANCY

Marktwijs Consultancy

Interim Sales en Business Development voor Zorg en Onderwijs

T. 06 - 1551 6356

M. Hans.Hoekstra@marktwijs.nl

W. www.marktwijs.nl

1. Business summary Onderwijs alle sectoren

Allocatie gediplomeerden (vindt iedereen snel een juiste baan) (p. 11)

Mbo, hbo- en wo opgeleiden 85% vind binnen 12 maanden een baan. Het werk sluit voor 79% aan op de opleiding.

Ook ongediplomeerde studenten vinden vaker en sneller een baan, maar zijn kwetsbaarder in neergaande economie.

Leerlingen uit voortgezet speciaal onderwijs, mbo-2 en entree houden uitdaging op arbeidsmarkt.

Leerlingen met migratieachtergrond (2e generatie) hebben vaker géén werk (vooral mbo geschoold)

Mannen zijn op school minder succesvol, tonen minder studie inzet maar presteren op de arbeidsmarkt (% werk en salaris) beter dan vrouwen. Vrouw lijken vaker (op vroege leeftijd) privé keuzes te maken die arbeidspositie beïnvloeden.

De burgerschapsopdracht (opleiden tot sociale, bijdragende individuen) van het onderwijs moet meer aandacht krijgen. Burgerschap en sociale maatschappelijke competenties zouden meer in de school behandeld moeten worden. Hierop wordt te weinig getoetst (waar dit wel mogelijk is) (p 14)

Het Nederlandse onderwijsstelsel biedt voldoende veiligheid voor docenten en leerlingen, de democratische waarden worden voldoende nageleefd. (Geen wetsovertredingen)

Gelijke kansen

Schooladviezen leerlingen groep 8 zijn in lijn met opleidingsniveau van de ouders, er worden meer meervoudige adviezen gegeven (28% in 2019, 16% in 2015)

Plaatsing VO obv. advies PO is stabiel, leerling zit goed op zijn plek in het VO.

Aantal diploma's stijgt: mbo-niveau 3 en niveau 4 en hbo stijgen relatief snel, beroepsonderwijs niveaus 1 en 2 nemen af. Het aandeel hoogopgeleiden is hoger dan het Europees gemiddelde.

Uitval leerlingen vooral in vso (voorgezet speciaal onderwijs) en praktijkonderwijs: 22% (45.000 jongeren) verlaat school zonder diploma.

Een kwart van de hbo studenten valt zonder diploma uit (vaak hebben zij wel mbo-4)

Lichte stijging van uitval in het wo: 13% uitval in 2012/2013 naar 15% in 2016/2017.

Basisschoolleerlingen met dezelfde cognitieve vaardigheden maar verschil in opleidingsniveau bij de ouders behalen steeds vaker dezelfde leerprestaties. (p. 16)

Meisjes presteren op meerdere vlakken en gedurende de heel schoolperiode beter dan jongens (scores, uitval, studiesucces, inschaling op juiste niveau)

Scholieren met niet-westerse achtergrond presteren beter dan 5 jaar geleden (p. 18)

Er is sprake van dalende trend leerprestaties Nederlandse leerlingen t.o.v. Europese leerlingen, in 2018 is het niveau gelijk aan 2015.

Nederlandse leerlingen presteren (voor het eerst) onder Europees gemiddelde leesvaardigheid.

Binnen Nederland zijn de prestaties gelijk gebleven, over alle opleidingen en schoolsoorten.

Nederland is een “teaching to the test” land: we toetsen en meten vooral bij de examens en eindtoetsen, daar zijn leerlingen voor gemotiveerd. Het niveau en de inzet bij scores op vaardigheden of tussentijdse toetsing dalen in Nederland. (p. 19)

Laaggeletterdheid neemt toe: 24% van de jongeren onder 15 jaar is laaggeletterd en kan niet meekomen in de maatschappij. In 2003 was het percentage laaggeletterden nog 11%, de groep excellente lezers daalt.

Het leesplezier en de leesmotivatie neemt af in alle sectoren, daar ligt een onderwijsbrede uitdaging. Vooral in het mbo en hbo zijn signalen dat veel aandacht aan lees-achterstanden gegeven moet worden. Er is expliciete aandacht voor een doorlopende leerlijn nodig voor leesonderwijs. (p. 20)

Het onderwijs in Nederlands is over het algemeen van goede kwaliteit, iets meer scholen dan vorig jaar hebben het predicaat zwak of onvoldoende. Een onderzoek naar de “succesfactoren” van scholen is gedaan: de uitkomsten van de factor “De leraar” staan uitgewerkt op p 23 t/m 25)

Onderzoek naar de factor “De schoolleider” en Besturen op 26 t/m 27.

Passend onderwijs

Het speciaal basisonderwijs neemt toe, maar ook het speciaal voorgezet onderwijs. Eén van de doelen van passend onderwijs is vermindering van de “thuiszitters” Het aantal thuiszitters is echter toegenomen sinds 2013/2014 (3.254 II.) – 2017-2018 (4479 II.) en 2018/2019 (4790 II.)

Samenwerkingsverbanden die een grote rol hebben bij passend onderwijs zijn “steviger in het zadel komen te zitten” p. 28.

De kwaliteit van de samenwerkingsverbanden is bij 27% onvoldoende, het stelsel is niet helder en beoogde resultaten zijn niet helder.

Ondersteuning:

Ca 8% van de PO-leerlingen krijgt extra ondersteuning van de school vanwege leer of ontwikkelachterstand of gedrag. Zij bewegen zich vooral in het speciaal onderwijs, er is onvoldoende zicht op deze leerlingen.

Lerarentekort

Tekorten blijven vergelijkbaar met 2019, in de Randstad en grote steden, **tekorten zullen toenemen** in het bijzonder in de G4 en Almere.

Schoolleiderstekort

Is aanwezig, maar wordt vaker opgelost door beleggen taken (afwezige) schoolleider op andere plekken in de organisatie.

Werknemersmarkt: leraren en schoolleiders hebben het voor het kiezen, “moeilijke” scholen (populatie, prestaties etc.) vissen achter het net.

Er is grote druk op onderwijs(tijd) vanwege het zoeken en invullen van formatie, maar fte en personeel lijkt niet de enige troef meer. Ook opties als **vierdaagse schoolweken, een week sluiten, onderwijsassistenten voor de klas of ouders voor de klassen worden ingezet**.

Krimp leerlingaantallen

Tot 2026 zal het aantal leerlingen in PO, VO en mbo dalen, na 2025 daalt leerlingaantal in VO maar wordt weer een stijging verwacht in het PO (p. 37)

Daling leerlingaantallen betekent **minder bekostiging** voor de school en kan gevolgen hebben voor de onderwijskwaliteit. (Kleine scholen scoren vaker een onvoldoende beoordeling in de rapporten)

Leven lang leren

Het toekomstbesteding opleiden voor banen die (soms nog) niet bestaan, vergt aanpassingen in het onderwijs. Scholen **profiëren** zich steeds vaker, het aantal profielscholen is sterk toegenomen en er wordt steeds meer **maatwerk** geboden. Versnippering is een risico, tot op heden wordt door de scholen nog niet voldoende geëvalueerd.

Flexibilisering onderwijs

Om en bijscholing worden steeds belangrijker bij een leven lang leren. Toch is deelname aan cursussen of trainingen de afgelopen tien jaar nauwelijks toegenomen. Reguliere mbo- en hbo-opleidingen houden **onvoldoende rekening met kennis en ervaring** waarover werkenden en werkzoekenden al beschikken.

Particulier onderwijs

Niet bekostigd onderwijs groeit langzaam, in het PO en VO marginaal (3.500 leerlingen) in het bo volgen 40.000 studenten particulier onderwijs. Aanvullend onderwijs (huiswerkbegeleiding is sinds 2017 stabiel)

2. Business summary vo (regulier)

De markt:

Leerlingen volgen vaker onderwijs op hoger niveau t.o.v. enkele jaren geleden.
Leesvaardigheid daalt, géén verandering in examencijfers Nederlands.
Teruglopend aantal leerlingen sinds 2017.
Slagingspercentages stijgen voor alle opleidingen, behalve vwo.

Inspectieoordelen:

Oordelen afdelingen januari

	2019			2020		
	Overig	Onvoldoende/ zwak	Zeer zwak	Overig	Onvoldoende/ zwak	Zeer zwak
Vmbo-basis	98,2	1,0	0,8	98,4	1,2	0,4
Vmbo-kader	97,5	1,5	1,0	98,2	1,0	0,8
Vmbo-g/t	98,5	1,2	0,3	97,9	1,5	0,6
Havo	95,7	3,8	0,5	94,7	4,2	1,1
Vwo	97,7	2,1	0,2	97,2	2,5	0,4
Totaal	97,6	1,8	0,5	97,3	2,1	0,6

Bron: Inspectie van het Onderwijs, 2020e

Algemeen vo

Laaggeletterdheid onder 25% van de jongeren is al jaren een probleem, echter de cijfers voor het Centraal Examen (CE) zijn stabiel en steeds meer leerlingen behalen een HAVO of vwo-diploma.

Teaching to the test speelt in het VO: schooltoetsen zijn voorbereidend op het CE (Centraal Eindexamen). Integratie van eindvaardigheden maar ook alledaagse vaardigheden moeten verbeterd worden: integrale aandacht voor het gehele curriculum.

Besturen zouden hun taak in het onderwijsproces meer moeten claimen en minder aan docenten en scholen moeten overlaten. Investerings in toetskwaliteit en deskundigheidsbevordering mogen verhoogd worden.

Een grote rol is weggelegd voor de schoolleider, leiderschap, een professionele cultuur creëren en sturing en focus realiseren.

Voor een beter onderwijsresultaat is hogere orde denken meer gewenst.

Daling leesvaardigheid (PISA-lijsten) (p. 86) ook wereldwijd is NL sterk gedaald en presteert slecht (met name op evalueren en reflecteren op teksten).

PISA scoren gaan meer over alledaagse vaardigheden, CE gaat over technische kennis. Op technische kennis wordt gelijk gescoord, de alledaagse vaardigheden blijven achter.

Verschillende afdeling in het vo blijven stijgen in onderwijsresultaten.

Havo en vwo zijn de grote stijgers in de afgelopen decennia, het aandeel vmbo neemt af.

Onder havo en vwo-leerlingen wordt relatief veel schaduwonderwijs (betaalde bijlessen) in de hogere jaren ingezet. (p. 88)

Particulier onderwijs (met name havo en vwo) is marginaal met 50 scholen en 2.600 ll. (t.o.v. 975.000 ll. totaal in het vo)

Prestaties havoleerlingen

havoleerlingen blijven achter in het vo, het percentage uitstroom of het niet behalen van het diploma binnen de studietijd is hier het hoogst (p. 88)

Doubleren (p. 90)

Opvallend is dat het aantal zittenblijvers in het voorexamenjaar is gestegen bij havo en vwo, na daling in afgelopen jaren. Zittenblijven kan worden ingezet om slagingspercentage in het examenjaar te verhogen.

Inhaalslag niet-westerse migranten zet door (p. 91)

Tweede generatie migranten volgen vaker een havo of vwo opleiding en ronden die met succes af.

Deze toename in niveau en rendement geldt niet voor nieuwkomers in het Nederlandse onderwijsstelsel. (Migranten van de eerste generatie)

Het stapelen van diploma's (een niveau hoger proberen te halen) (p. 92) neemt af, dit is bekend in tijden van hoogconjunctuur waar sneller uitstroom naar de werkgeversmarkt optreedt.

Meisjes – jongens

Meisjes doen het beter dan jongens, terug te vinden op alle niveaus. Meisjes hebben een hoger niveau en blijven minder vaak zitten. Examens worden door jongens echter vaker in één keer behaald.

Extra ondersteuningsbehoefte

Door invoering van het passend onderwijs is zicht op extra ondersteuningsbehoefte deels verdwenen. Uit diverse nieuwe bronnen (jeugdzorg en wijkteams) is voorzichtig af te leiden dat in het praktijkonderwijs méér leerlingen gebruik maken van extra ondersteuning.

Leerlingmotivatie

Nederlandse leerlingen zijn tevreden met school en met hun leven (redelijk vlakke scores, weinig uitschieters) maar zijn over het algemeen **minder gemotiveerd dan leerlingen in andere landen**. De beperkte motivatie geldt ook specifiek voor het leesonderwijs.

Sturing: de besturen in het vo niet dicht genoeg op het vuur (p. 95)

Kwaliteitszorg is in 25% van de gevallen onvoldoende: weinig zicht op onderwijskwaliteit.

Wel op de eindresultaten (cijfers, examens etc.) maar te weinig zicht op leskwaliteit, begeleiding, examinering). Vooral leerlingbegeleiding is slechter bij een slechte kwaliteitsborging van het bestuur, de leskwaliteit is vergelijkbaar bij scholen met een lagere onderwijskwaliteit.

Het bestuur laat haar verantwoordelijkheden te veel over aan de directie, waardoor wettelijke misstanden optreden (bijvoorbeeld examendeelname terwijl niet alle onderdelen goed zijn afgerond)

Besturen hebben financieel de zaken beter op orde dan in 2018, echter het financiële beleid strookt onvoldoende met het onderwijskundige beleid.

De school

Lerarentekort risico voor onderwijskwaliteit, het grootste tekort in vakgebieden **Nederlands, Engels en Wiskunde**, maar ook docenten techniek, ICT en maatschappijleer zijn schaars. Opvullen van lessen met **onbevoegd personeel daalt**.

Verbetering onderwijskwaliteit heeft de volgende kenmerken:

Onderwijskundig leiderschap, ingebed in professionele cultuur is essentieel. Eenzelfde visie waar ieder uit werkt en gezamenlijke dynamische doelen die **continue worden bijgesteld** en gericht zijn op groei.

Docenten spelen cruciale rol, formatief handelen (procesgerichte feedback) is een belangrijke voorwaarde. Daarnaast inzicht op het **leerproces van de leerling** “wat kan ik, wat moet ik nog leren” verwerkingsopdrachten, reflectie, oefentoetsen en actieve discussie heeft positief effect.

Schoolexamens

Meer inspanningen om examinering te verbeteren: geen slechte beoordelingen. Kwaliteit examens moet structureel bewaakt worden, waarbij besturen en scholen moeten uitgaan van verdiend vertrouwen en géén klakkeloos “gegeven” vertrouwen.

Schoolexamens bestaan voor een groot deel uit onderdelen van het Centraal Examen (CE) Schoolexamens zijn vaak **zelfs gekopieerde en samengestelde oude Centraal Examens** een voorbereiding op de CE dus, met weinig tot geen inbreng van de school zelf.

Schoolexamens worden steeds meer ingezet als formatief toetsmoment en minder als afsluitend toetsmoment. Wens is dat scholen **meer formatief gaan toetsen middels andere toetsvormen** en de schoolexamens minder vaak wordt afgenomen.

Bij docenten, directies en besturen is **te beperkt kennis aanwezig over toetsing en examinering** (p. 100) hierin is (externe) kennisbevordering noodzakelijk.

Beperkte aandacht voor hogere orde denke zoals reflecteren en evalueren.

Didactisch handelen (p. 100)

Op merendeel van de scholen voldoende, weinig “goede” scores.

Leerlingbegeleiding vaak voldoende

Als dit onvoldoende is dan ook weinig zicht op voortgang, en zicht op leerachterstanden.

Toename scholen met onvoldoende/ zwakke kwaliteit

Voornamelijk have en vwo, tekortkoming in onderwijsproces: afstemming op verschillen en zicht op ontwikkeling en begeleiding van studenten.